GENERALINIO ADVOKATO
EVGENI TANCHEV IŠVADA,
pateikta 2021 m. liepos 15 d.[1]

Sujungtos bylos C-693/19 ir C-831/19

SPV Project 1503 Srl,
Dobank SpA
prieš
YB (C-693/19)
ir
Banco di Desio e della Brianza SpA,
Banca di Credito Cooperativo di Carugate e Inzago Sc,
Intesa Sanpaolo SpA,
Banca Popolare di Sondrio ScpA,
Cerved Credit Management SpA
prieš
YX,
ZW (C-831/19)

(*Tribunale di Milano* (Milano teismas, Italija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

(Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis – Veiksmingumo principas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis – Mokėjimo įsakymo procedūra – Priverstinio vykdymo procesas – Mokėjimo įsakymo kaip *res judicata* galia – Vykdančiojo nacionalinio teismo kompetencija nagrinėti sutarties sąlygų nesąžiningumą – *Res judicata* principas – Senaties terminas)

I. Įžanga

1. Šie du *Tribunale di Milano* (Milano teismas, Italija) prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais[2] ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio išaiškinimo. Jie yra susiję su mokėjimo įsakymų, kurie nebuvo apskųsti ir taip tapo galutiniai, vykdymo procesu.

[1] Originalo kalba: anglų.

[2] OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288

2. Pagrindinis šiose bylose keliamas klausimas iš esmės yra toks: ar pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį ir Chartijos 47 straipsnį yra draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos vykdantysis teismas negali nagrinėti galimo sutarties sąlygų, kuriomis remiantis išduotas mokėjimo įsakymas, nesąžiningumo dėl šio įsakymo įgytos *res judicata* galios.

3. Šias bylas Teisingumo Teismas nagrinėja tuo pat metu kaip ir kitas tris bylas (C-600/19, C-725/19 ir C-869/19), kuriose šiandien skelbiamos mano išvados. Tos bylos grindžiamos Ispanijos ir Rumunijos prašymais priimti prejudicinį sprendimą, ir jose taip pat keliami panašūs ir galimai jautrūs klausimai, susiję su nacionalinių teismų pareiga *ex officio* nagrinėti sutarčių sąlygų nesąžiningumą, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija dėl Direktyvos 93/13 nuostatų ir jų santykio su tam tikrais nacionalinio proceso principais, įskaitant *res judicata* principą, aiškinimo.

4. Taigi šiose bylose Teisingumo Teismui suteikiama galimybė plėtoti savo jurisprudenciją dėl Direktyvos 93/13 ir, visų pirma, išaiškinti su *res judicata* principu susijusius klausimus dėl teisminės nesąžiningų sąlygų peržiūros pagal šią direktyvą. Šiose bylose tokiame kontekste taip pat keliami klausimai dėl veiksmingumo principo ir Chartijos 47 straipsnio santykio.

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

5. Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“

6. Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuotų pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais.“

B. Italijos teisė

7. 2005 m. rugsėjo 6 d. *Decreto legislativo n. 206 recante Codice del consumo* (Įstatyminis dekretas Nr. 206 dėl Vartotojų kodekso; GURI, Nr. 235, paprastasis priedas, 2005 m. spalio 8 d.; toliau – Vartotojų kodeksas) į Italijos teisę buvo perkeltos Direktyvos 93/13 nuostatos.

8. *Codice di procedura civile* (toliau – Civilinio proceso kodeksas) 633 straipsnyje nustatyta:

„Pinigų sumos ar tam tikro pakeičiamų prekių kiekio kreditoriaus ar tam tikros pristatomos prekės gavėjo prašymu kompetentingas teisėjas priima mokėjimo ar pristatymo įsakymą:

(1) jeigu nurodyta teisė pagrindžiama rašytiniais įrodymais;

<…>“

9. Civilinio proceso kodekso 641 straipsnyje nustatyta:

„Jeigu tenkinamos 633 straipsnyje nurodytos sąlygos, teisėjas motyvuotu įsakymu, kuris priimamas per 30 dienų nuo prašymo gavimo dienos, nurodo atsakovui sumokėti sumą arba perduoti prekes ar prašomą prekių kiekį arba pastaruoju atveju 639 straipsnyje nurodytą sumą per 40 dienų laikotarpį, aiškiai nurodydamas, kad per tą patį laikotarpį šalis gali pateikti prieštaravimą pagal paskesnių straipsnių nuostatas ir kad nesant tokio prieštaravimo įsakymas bus vykdomas. <…>“

10. Civilinio proceso kodekso 647 straipsnyje nustatyta:

„Jeigu per nurodytą terminą nepateikiamas prieštaravimas arba jei atsakovas nesiima teisinių veiksmų, įsakymą priėmęs teisėjas pareiškėjo prašymu (net ir žodiniu) paskelbia įsakymą vykdytinu. Pirmuoju atveju, jeigu atsakovas nežinojo apie įsakymą arba jeigu tikėtina, jog jis nežinojo apie įsakymą, teisėjas privalo iš naujo jį įteikti.

Jeigu įsakymas pagal šį straipsnį paskelbtas vykdytinu, pateikti prieštaravimo nebegalima, išskyrus 650 straipsnyje nurodytą atvejį, o bet koks deponuotas užstatas grąžinamas.“

11. Civilinio proceso kodekso 650 straipsnyje nustatyta:

„Atsakovas prieštaravimą gali pateikti net ir pasibaigus įsakyme nustatytam terminui, jeigu įrodo, kad tinkamu laiku apie jį nesužinojo dėl netinkamo pranešimo arba dėl atsitiktinio įvykio ar *force majeure*.

<…>

Prieštaravimas nebepriimamas praėjus 10 dienų nuo pirmojo vykdymo veiksmo.“

12. *Codice civile* (toliau – Civilinis kodeksas) 2909 straipsnis suformuluotas taip:

„*Res judicata* galią įgijusių sprendimų išvados visais aspektais privalomos šalims, jų teisėtiems įpėdiniams ar teisių perėmėjams.“

III. Faktinės aplinkybės, pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

A. Byla C-693/19, SPV Project 1503 ir kt.

13. Kaip nurodyta nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, YB, kaip vartotojas, sudarė tris paskolos sutartis, kurių bendra suma – 18 200 EUR, su bendrove *Findomestic Banca SpA*. Ši bendrovė vėliau perleido savo skolinį reikalavimą bendrovei *Activa Factor SpA* (toliau – *Activa Factor*), o ši bendrovė perleido tą reikalavimą *SPV Project 1503 Srl* (toliau – SPV). Pagal tų sutarčių sąlygas, vėluojant sumokėti turėjo būti taikoma bauda ir delspinigiai.

14. 2012 m. liepos 10 d. sprendimu kompetentingas teismas YB atžvilgiu išdavė mokėjimo įsakymą dėl 16 290,52 EUR sumos, kurią sudarė pagal paskolos sutartis mokėtinos sumos ir jose nustatytos palūkanos už vėlavimą sumokėti. YB mokėjimo įsakymui neprieštaravo, taigi jis tapo galutinis.

15. Vėliau SPV įteikė YB 2016 m. rugsėjo 21 d. arešto aktą, susijusį su YB skoliniais reikalavimais trečiosioms šalims, dėl 31 332 EUR sumos, kurią sudarė 16 290,52 EUR pagrindinė skola ir 13 539,27 EUR palūkanos, kaip nurodyta mokėjimo įsakyme, ir likusi suma, kurią sudarė išlaidos bei atlyginimai.

16. Tuomet SPV ir dar vienas kreditorius inicijavo vykdymo procesą prieš YB prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme.

17. Vykstant šiam procesui prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarė išvadą, kad sąlyga dėl nustatytos palūkanų normos, kuri sudarė daugiau nei 14 % per metus, skaičiavimo gali būti nesąžininga. Jis nurodė SPV pateikti paskolos sutartis, kuriomis remiantis buvo išduotas mokėjimo įsakymas, ir paklausė YB, ar jis ketina remtis tuo, kad sąlygos dėl palūkanų yra nesąžiningos, nes, jei tai būtų nustatyta, dėl to gali būti sumažintas SPV reikalavimas. Atsakydamas YB nurodė, kad sąlyga dėl palūkanų skaičiavimo yra nesąžininga. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė, kad gali *ex officio* nagrinėti šios sąlygos nesąžiningumą, ir paskyrė posėdį, leisdamas šalims šiuo klausimu išreikšti poziciją. SPV šiuo klausimu, *inter alia*, tvirtino, kad negalima nepaisyti to, jog mokėjimo įsakymas buvo įgijęs *res judicata* galią.

18. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paaiškina, kad pagal *Corte di cassazione* (Kasacinis teismas, Italija) jurisprudenciją *res judicata* principas taikomas ne tik pačiam sprendimo priėmimui, bet ir motyvams, kurie, net jei vien numanomai, sudaro jo loginį ir teisinį pagrindą. Šis požiūris taikytinas ir mokėjimo įsakymui, kuriame nurodoma sumokėti tam tikrą pinigų sumą ir kuris, jei neapskųstas, tampa galutinis dėl pareikšto skolinio reikalavimo, taip pat ir dėl jo atžvilgiu išduoto vykdomojo rašto, ir taip užkertamas kelias bet kokiam tolesniam motyvų, kuriais grindžiamas šis reikalavimas, nagrinėjimui. Taigi nacionalinėje jurisprudencijoje suformuluotas principas, vadinamas numanoma *res judicata* galia, grindžiamas tuo, kad jeigu teismas priėmė sprendimą konkrečiu klausimu, jis išsprendė visus kitus klausimus, kurie laikytini preliminariais to konkrečiai išspręsto klausimo atžvilgiu, ir nusprendė, kad jie netrukdo priimti sprendimo.

19. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad šiuo atveju išdavus mokėjimo įsakymą kreditorius gali, pranešęs apie turto areštą, pradėti vykdymo procesą, nacionalinės teisės aktuose vadinamą priverstinės ekspropriacijos procedūra; o vykdant trečiųjų asmenų nuosavybės ekspropriaciją, kreditorius atlieka priverstinę ekspropriaciją remdamasis mokėjimo įsakymu kaip vykdomuoju raštu dėl skolininko skolinių reikalavimų trečiosioms šalims. Vykstant vykdymo procesui teismas gali *ex officio* įgyvendinti savo įgaliojimus nustatyti, ar vykdomasis raštas egzistuoja ir ar teisingai apskaičiuota skolinio reikalavimo suma, bet šie įgaliojimai neapima esminio dokumento turinio.

20. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar sąlygos dėl palūkanų apskaičiavimo ir baudos skyrimo atitinka Vartotojų kodeksą ir Direktyvą 93/13. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad mokėjimo įsakymą išdavęs teismas neįvertino to, kad šios sąlygos yra galimai nesąžiningos. Vis dėlto, remiantis nacionalinės teisės aktais, kadangi YB įsakymo neapskundė, jis tapo galutinis, ir klausimui, ar paskolos sutarčių sąlygos yra

nesąžiningos, taikoma numanoma *res judicata* galia. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kaip vykdantysis teismas, negali nustatyti, kad sąlygos yra nesąžiningos, nes jis pagal nacionalinę teisę negali vertinti mokėjimo įsakymo turinio, ir tas įsakymas jau yra įgijęs *res judicata* galią.

21. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją dėl Direktyvos 93/13, esant tam tikroms sąlygoms galima neatsižvelgti į *res judicata* principą. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar dėl reikalavimo formalią pusiausvyrą tarp sutarties šalių pakeisti realia pusiausvyra, galinčia atkurti jų lygybę, vykdantysis teismas gali informuoti vartotoją apie galimybę, kad sutarties sąlygos yra nesąžiningos, jeigu tokia galimybė nebuvo aiškiai paneigta išduodant galutiniu tapusį įsakymą, ir ar tuo atveju, jei vartotojas norėtų remtis tokių sąlygų nesąžiningumu, tas pats teismas galėtų nagrinėti ši klausimą, nes to nepadarius vartotojas nebūtų visiškai ir tinkamai apsaugotas. Dėl Chartijos 47 straipsnio prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad savo iniciatyva informuodamas vartotoją apie galimą vartotojų apsaugos taisyklių pažeidimą teismas nepažeidžia savo nešališkumo ir kad Teisingumo Teismas minėtą nuostatą pripažino ypač svarbia kalbant apie teisių, suteikiamų Direktyva 93/13, veiksmingumą.

22. Šiomis aplinkybėmis *Tribunale di Milano* (Milano teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar ir, jei taip, kokiomis sąlygomis pagal Direktyvos 93/13/EEB 6 ir 7 straipsnius ir [Chartijos] 47 straipsnį yra draudžiamos tokios nacionalinės teisės nuostatos kaip nagrinėjamosios, pagal kurias vykdantysis teismas negali pats peržiūrėti įsiteisėjusio teismo vykdomojo rašto turinio ir, jeigu vartotojas ketina remtis galiojančios sutarties, dėl kurios išduotas vykdomasis raštas, sąlygos nesąžiningumu, tam teismui draudžiama nepaisyti numanomos *res judicata* galios?“

B. Byla C-831/19, Banco di Desio e della Brianza ir kt.

23. Nutartyje dėl prejudicinio sprendimo nurodyta, kad 2005 m. lapkričio 18 d. *Banco di Desio e della Brianza SpA* (toliau – BDB) su YX ir ZW sudarė laidavimo sutartis, kuriomis buvo siekiama užtikrinti komercinės bendrovės *Bimecar Trade Srl* paimtas paskolas.

24. 2012 m. gruodžio 20 d. sprendimu *Tribunale di Monza* (Moncos teismas, Italija) išdavė mokėjimo įsakymą BDB naudai, *inter alia*, YX ir ZW atžvilgiu. Šis įsakymas nebuvo apskųstas ir tapo galutinis.

25. Vėliau BDB pradėjo vykdymo procesą *Tribunale di Milano* (Milano teismas, Italija) dėl turto, per pusę priklausančio YX ir ZW, kurie yra sutuoktiniai, ekspropriacijos. Į šį procesą įstojo *Bimecar Trade* ir kiti YX ir ZW kreditoriai.

26. YX ir ZW dalyvavo vykdymo procese. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašymu BDB pateikė laidavimo sutartis. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatavo, kad, nors YX negali būti laikomas vartotoju, nes yra bendrovės *Bimecar Trade* teisinis atstovas ir 51 % jos akcijų savininkas, ZW gali būti laikoma vartotoja, nes jai priklauso 22 % šios bendrovės akcijų ir ji, kaip matyti, neužima joje jokių atsakingų pareigų. Norėdama įrodyti savo, kaip vartotojos, statusą, ZW pateikė 2013 m. sausio 29 d. perdavimo aktą, pagal kurį ji tapo *Bimecar Trade* akcininke, taip pat kitus dokumentus, įrodančius, kad nuo 1976 m. ji yra kitos bendrovės darbuotoja. ZW taip pat išreiškė savo ketinimą remtis kai kurių

sutarčių, sudarytų su visais kreditoriais, nuostatų nesąžiningumu, remdamasi Vartotojų kodeksu. BDB ir kiti kreditoriai tvirtino, *inter alia*, kad ZW nėra vartotoja ir kad negalima nepaisyti *res judicata* galios, kurią įgijo mokėjimo įsakymas.

27. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas aiškina panašiai, kaip ir byloje C-693/19, kad pagal nacionalinę teisę ir jurisprudenciją numanoma *res judicata* galia grindžiama loginiu argumentu: jeigu teismas priėmė sprendimą konkrečiu klausimu, akivaizdu, kad jis išsprendė visus kitus klausimus, kurie laikytini preliminariais to konkrečiai išspręsto klausimo atžvilgiu; tai taikytina ir mokėjimo įsakymams. Išdavus įsakymą kreditorius pradeda vykdymo procesą ir, jei kalbama apie turto ekspropriaciją, kaip šioje byloje, remdamasis šiuo įsakymu kaip vykdomuoju raštu ir pateikęs pranešimą apie turto areštą eksproprijuoja skolininkui priklausantį turtą.

28. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi: kadangi ZW gali būti laikoma vartotoja, jam kyla abejonių, ar BDB ir ZW sudarytos laidavimo sutarties nuostata, pagal kurią paskirto teismo teritorinė jurisdikcija nesutampa su skolininkės gyvenamąja vieta, atitinka Vartotojų kodeksą ir Direktyvą 93/13. Kadangi ZW neapskundė mokėjimo įsakymo, šis įsakymas įgijo *res judicata* galią, ir tai, ar laidavimo sutarties sąlygos yra nesąžiningos, priklauso nuo numanomos *res judicata* galios. Nors kreditoriai tvirtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas negali nagrinėti, ar šios sąlygos yra nesąžiningos, ypač atsižvelgiant į 2009 m. spalio 6 d. Sprendimą *Asturcom Telecomunicaciones*[3], prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar šis sprendimas taikytinas, turint omenyje atitinkamų nacionalinių sistemų skirtumus ir šios bylos aplinkybes.

29. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad ZW vykdymo procese ėmėsi aktyvaus vaidmens, o tuo metu, kai buvo išduotas mokėjimo įsakymas, dar nebuvo suformuota Teisingumo Teismo jurisprudencija[4], kurioje nustatomi kriterijai dėl tokio laiduotojo, kaip ZW, pripažinimo vartotoju. Toks požiūris dar nebuvo išreikštas ir *Corte suprema di cassazione* (Aukščiausiasis kasacinis teismas) jurisprudencijoje[5], pagal kurią tuo metu fizinis asmuo, veikiantis kaip komercinės bendrovės laiduotojas, nebuvo pripažįstamas vartotoju[6]. Taigi ZW negalėjo remtis tuo, kad sąlygos nesąžiningos, prieštaraudama mokėjimo įsakymui, nes tai tapo įmanoma tik prasidėjus vykdymo procesui, kai pagal nacionalinę teisę šio įsakymo jau nebuvo galima pakeisti. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar tokiomis aplinkybėmis nacionalinės teisės aktais užkertamas kelias arba itin apsunkinama galimybė vartotojams pasinaudoti jiems Direktyva 93/13 suteiktomis teisėmis.

30. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad 2017 m. sausio 26 d. Sprendime *Banco Primus*[7] Teisingumo Teismas atmetė galimybę nepaisyti aiškios *res judicata* galios, bet kol kas nėra nagrinėjęs numanomos *res judicata* galios atitikties Direktyvos 93/13 6 ir 7 straipsniams ir Chartijos 47 straipsniui. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad išduodamas mokėjimo įsakymą teismas tikriausiai nenagrinėjo sutarčių sąlygų nesąžiningumo, nes ZW negalėjo būti laikoma vartotoja. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar pagal

[3] C-40/08, EU:C:2009:615.

[4] Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo 2015 m. lapkričio 19 d. Nutartį *Tarcău* (C-74/15, EU:C:2015:772) ir 2016 m. rugsėjo 14 d. Nutartį *Dumitraș* (C-534/15, EU:C:2016:700).

[5] Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo 2018 m. gruodžio 13 d. sprendimą (Nr. 32225).

[6] Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, be kita ko, 2005 m. gegužės 13 d. sprendimą (Nr. 10107) ir 2016 m. rugpjūčio 9 d. sprendimą (Nr. 16827).

[7] C-421/14, EU:C:2017:60 (toliau – Sprendimas *Banco Primus*).

Direktyvos 93/13 6 ir 7 straipsnius ir Chartijos 47 straipsnį leidžiama neatsižvelgti į numanomą *res judicata* galią, kai dėl jos vartotojas netenka teisės į veiksmingą gynybą ir šia direktyva suteikiamų teisių.

31. Šiomis aplinkybėmis *Tribunale di Milano* (Milano teismas, Italija) nusprendė sustabdyti pagrindinės bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„a) Ar ir, jei taip, kokiomis aplinkybėmis pagal Direktyvos 93/13/EEB 6 ir 7 straipsnius ir [Chartijos] 47 straipsnį yra draudžiamos tokios nacionalinės teisės nuostatos kaip nagrinėjamosios, pagal kurias vykdantysis teismas negali pats peržiūrėti *res judicata* galią įgijusio teismo vykdomojo rašto turinio po to, kai vartotojas, sužinojęs savo statusą (apie kurį anksčiau negalėjo sužinoti dėl to, kaip buvo aiškinama ir taikoma galiojanti teisė), prašo atlikti tokią peržiūrą?

b) Ar ir, jei taip, kokiomis aplinkybėmis pagal Direktyvos 93/13/EEB 6 ir 7 straipsnius ir [Chartijos] 47 straipsnį yra draudžiamos tokios nacionalinės teisės nuostatos kaip nagrinėjamosios, pagal kurias dėl vartotojo pareikšto prieštaravimo vykdymui sprendžiantis vykdantysis teismas negali pripažinti nesąžininga sutarties sąlygos, kai numanomu sprendimu, kuris įgijo *res judicata* galią, konstatuota, kad ta sutarties sąlyga nėra nesąžininga, ir ar toks draudimas galimas ir tuo atveju, kai vadovaujantis *res judicata* galios atsiradimo momentu galiojusiu teisės aiškinimu ir taikymu sąlyga negalėjo būti pripažinta nesąžininga dėl to, kad laiduotojas negalėjo būti pripažintas vartotoju?“

IV. Procesas Teisingumo Teisme

32. Byloje C-693/19 rašytines pastabas Teisingumo Teismui pateikė Ispanijos, Italijos ir Vengrijos vyriausybės ir Komisija, o byloje C-831/19 – BDB, ZW[8], Ispanijos ir Italijos vyriausybės ir Komisija.

33. Bendras posėdis įvyko 2021 m. balandžio 27 d., ir jame BDB, ZW, Vokietijos, Ispanijos ir Italijos vyriausybės bei Komisija pateikė žodinius paaiškinimus.

V. Šalių pastabų santrauka

34. Bendrovė BDB nurodo, kad byloje C-831/19 pateiktas klausimas yra nepriimtinas, nes ZW negali būti laikoma vartotoja, taigi Direktyva 93/13 netaikytina. Bet kuriuo atveju ji teigia, kad sprendimas dėl sutarties sąlygų galiojimo tapo galutinis, o ZW jam neprieštaravo ir nesirėmė vartotojos statusu. Remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, negalima nepaisyti *res judicata*, net jeigu gresia Sąjungos teisės pažeidimai, ir, kaip ji pažymėjo per posėdį, Direktyva 93/13 vartotojams suteikiama apsauga nėra svarbesnė nei teisinis tikrumas.

35. ZW teigia, kad bylos C-831/19 atveju akivaizdu, jog ji turi būti laikoma vartotoja pagal Direktyvą 93/13. ZW aiškina, kad ji mokėjimo įsakymo neapskundė dėl nacionalinės jurisprudencijos, pagal kurią jos padėtyje esantys asmenys nebuvo laikomi vartotojais, bet ši jurisprudencija vėliau pasikeitė derinant su Teisingumo Teismo jurisprudencija. Kaip ZW

[8] Pažymėtina, kad YX pateikė rašytines pastabas ZW naudai.

tvirtino per posėdį, nesuteikus vykdančiajam teismui galimybės peržiūrėti sąlygų, kurių nesąžiningumas nebuvo nagrinėtas išduodant įsakymą, vartotojai netektų veiksmingos apsaugos pagal Direktyvą 93/13.

36. Vokietijos vyriausybė teigia, kad užduočių padalijimas sprendimą dėl bylos esmės priimančiam teismui ir vykdančiajam teismui grindžiamas nacionalinio proceso autonomijos principu, o pagal Direktyvą 93/13 nereikalaujama vykdymo procese peržiūrėti bylos esmės, jeigu per pirmąjį procesą vartotojui suteikiama pakankamai galimybių įgyvendinti Direktyvos 93/13 suteiktas teises. Taigi, jeigu (kaip, matyti, yra šiose bylose) nacionalinėje sistemoje yra numatyta teisminė nesąžiningų sąlygų peržiūra priimant mokėjimo įsakymą, vykdymo procese nereikia atlikti peržiūros antrą kartą.

37. Ispanijos vyriausybė teigia, kad nagrinėjamieji nacionalinės teisės aktai pagal Direktyvos 93/13 6 ir 7 straipsnius nedraudžiami. Kalbant apie nesąžiningas sąlygas, pagal Sąjungos teisinę tvarką nereikalaujama, kad nacionalinis teismas neterminuotai peržiūrėtų reikalavimus, dėl kurių priimtas galutinis teismo sprendimas, ir tai taikytina tais atvejais, kai vartotojas laiku nepasinaudoja jam nacionaliniuose teisės aktuose numatytais teisių gynimo būdais, o esant galimybei nagrinėti nesąžiningas sąlygas vykdant tokiam tikslui neskirtą procedūrą vykdymo procesas taptų neveiksmingas. Kaip ji tvirtino per posėdį, pagal veiksmingumo principą reikalaujama, kad nacionalinės teisės aktų nuostatos būtų nagrinėjamos atsižvelgiant į visą nacionalinių procedūrų sistemą, o šios bylos, priešingai, nei teigia Komisija, yra susijusios su *res judicata*. Ji priduria, kad bylos C-831/19 atveju jos pozicijai neturi įtakos ta faktinė aplinkybė, jog mokėjimo įsakymui tampant *res judicata* Teisingumo Teismas dar nebuvo priėmęs sprendimų dėl kriterijų, kuriais remiantis laiduotojas laikomas vartotoju.

38. Italijos vyriausybė teigia, kad nagrinėjamieji nacionalinės teisės aktai pagal Direktyvos 93/13 6 ir 7 straipsnius nedraudžiami. Šios bylos skiriasi nuo ankstesnės Teisingumo Teismo jurisprudencijos, o minėtuose nacionalinės teisės aktuose laikomasi lygiavertiškumo principo, nes vykdantysis teismas negali iš naujo *ex officio* nagrinėti mokėjimo įsakymo, turinčio *res judicata* galią, išdavimo sąlygų, net jeigu tai susiję su viešosios tvarkos taisyklių pažeidimu. Kaip ji pažymėjo per posėdį, sprendimą dėl įsakymo priimantis teismas gali *ex officio* nagrinėti sutarčių sąlygų nesąžiningumą, o vartotojui suteikiami teisių gynimo būdai, kuriais jis gali naudotis, jeigu nenori būti saistomas šių sąlygų; bet jeigu teismas to nepadarė, o vartotojas nepasinaudojo tokiomis teisių gynimo priemonėmis, vykdantysis teismas negali nuspręsti neįgyvendinti įsakymu grindžiamo sprendimo; šiame sprendime sutarties sąlygų nesąžiningumas numanomai paneigtas, kitaip jis negalėjo būti priimtas. Priešingai Komisijos pozicijai byloje C-693/19, kad ir kokia būtų sąlygos, kuria grindžiama kreditoriaus teisė, negaliojimo priežastis, nuo to momento, kai ši teisė nustatoma *res judicata* galią turinčiu sprendimu, net ir netiesiogiai, jį vykdantysis teismas nebegali šio negaliojimo pripažinti; tai taip pat taikoma bylose dėl pernelyg didelių palūkanų. Ji priduria, kad byloje C-831/19 nesvarbu tai, jog priimant sprendimą dėl įsakymo dar nebuvo suformuota Sąjungos ir nacionalinė jurisprudencija dėl laiduotojo pripažinimo vartotoju, nes teismas galėjo pasinaudoti prejudicinio sprendimo procedūra.

39. Vengrijos vyriausybė tvirtina, kad bylos C-693/19 atveju nagrinėjami nacionalinės teisės aktai pagal Direktyvos 93/13 6 ir 7 straipsnius ir Chartijos 47 straipsnį nedraudžiami. Ji teigia, kad negali būti neatsižvelgiama į *res judicata*, susiformavusį skolininkui neišreiškus prieštaravimo, o jeigu vykdančiajam teismui būtų leista peržiūrėti sutarčių sąlygų, pagal kurias išduotas mokėjimo įsakymas, nesąžiningumą, mokėjimo įsakymo išdavimo procedūra taptų beprasmė.

40. Komisija teigia, kad byloje C-693/19 nagrinėjami nacionalinės teisės aktai pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį nedraudžiami, jeigu jais teismui leidžiama patikrinti, ar tuo atveju, jei sutartinis įsipareigojimas neįvykdomas ar pavėluojama jį įvykdyti, su delspinigių mokėjimu susijusi sąlyga galimai yra nesąžininga, ir dėl to jos netaikyti. Taip gali būti, jeigu jais suteikiama galimybė teisiškai panaikinti vykdomąjį raštą tiek, kiek reikalavimas susijęs su tokiais delspinigiais, arba jeigu jais teismui leidžiama priteisiant sumas vykdymą apriboti skoliniu reikalavimu, sumažintu ta delspinigių dalimi, kuri laikoma pertekline. Vis dėlto, jeigu tie teisės aktai būtų aiškinami taip, kad jais teismui neleidžiama nustatyti esant nesąžiningų sąlygų, jie prieštarautų Direktyvos 93/13 6 ir 7 straipsniams, aiškinamiems atsižvelgiant į veiksmingumo principą. Ji tvirtina, kad *res judicata* galia neapima mokėjimo įsakymo tiek, kiek jis susijęs su skolinio reikalavimo delspinigiais, kurių norma yra nepagrįstai aukšta[9], ir jeigu vykdantysis teismas yra įgaliotas patikrinti, ar vykdymas atliekamas remiantis galiojančiu dokumentu, pagal lygiavertiškumo principą toks įgaliojimas apima ir įgaliojimą nustatyti, ar nepažeidžiamos viešosios tvarkos taisyklės, kaip antai Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis.

41. Komisija tvirtina, kad byloje C-831/19 turėtų būti kartu atsakoma į abu klausimus, nes nagrinėjami nacionalinės teisės aktai pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį nedraudžiami, jeigu jais vykdančiajam teismui leidžiama nagrinėti, ar sąlyga yra nesąžininga, ir atitinkamai netaikyti tokios sąlygos. Kitu atveju tokie teisės aktai neatitinka šių nuostatų, aiškinamų atsižvelgiant į veiksmingumo principą. Ji mano, kad ZW sudarytos sutartys patenka į Direktyvos 93/13 taikymo sritį, o tai, kad ZW tik vėliau sužinojo apie savo, kaip vartotojos, padėtį, neturi reikšmės. Šiuo atveju, kaip ir byloje C-693/19, Chartijos 47 straipsnis turėtų būti laikomas nuostata, į kurią atsižvelgiama aiškinant Direktyvos 93/13 7 straipsnio 1 dalį, o mokėjimo įsakymo galutinis pobūdis kyla ne iš *res judicata*, o iš senaties termino. Ji teigia, kad *ex officio* nagrinėti sutarties sąlygų nesąžiningumą turi nacionalinis teismas, pateikdamas aiškų ir pagrįstą įvertinimą. Kaip ji pažymėjo per posėdį, šiose bylose įsakymus išdavę teismai nenagrinėjo sutarčių sąlygų nesąžiningumo, ir nepakanka to, kad nesąžiningos sąlygos galimybė gali būti nustatyta; teismas turi tai padaryti.

VI. Analizė

42. Byloje C-693/19 pateiktu klausimu, kurio turinys susijęs su pirmuoju byloje C-831/19 pateiktu klausimu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės prašo Teisingumo Teismo išaiškinti, ar pagal Direktyvos 93/13 6 ir 7 straipsnius ir Chartijos 47 straipsnį draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriais vykdančiajam teismui užkertamas kelias nagrinėti *res judicata* tapusio mokėjimo įsakymo turinį ir nepaisyti numanomos *res judicata* galios poveikio, kai vartotojas išreiškia ketinimą remtis sutarties, kuria grindžiamas to įsakymo išdavimas, sąlygos nesąžiningumu.

43. Antruoju byloje C-831/19 pateiktu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori išsiaiškinti, ar pagal Direktyvos 93/13 6 ir 7 straipsnius ir Chartijos 47 straipsnį yra draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriais, remiantis numanoma *res judicata* galia, vartotojui pareiškus prieštaravimą dėl vykdymo vykdančiajam teismui užkertamas kelias nagrinėti sutarčių sąlygų nesąžiningumą, atsižvelgiant į tai, kad tuo metu, kai buvo suformuota *res judicata*, nebuvo galima vertinti nesąžiningų sąlygų, nes laiduotojas negalėjo būti laikomas vartotoju.

[9] Šiuo klausimu Komisija nurodo 2019 m. kovo 1 d. *Tribunale di Macerata* (Mačeratos teismas, Italija) nutartį.

44. Iš nutarties dėl prejudicinio sprendimo ir Italijos vyriausybės pastabų matyti, kad šie du klausimai kyla dėl Italijos teisės aktuose nustatytų procedūrinių taisyklių, susijusių su mokėjimo įsakymų vykdymu; pagal jas mokėjimo įsakymas, kuriuo grindžiamas vėlesnis vykdymo procesas ir kreditorių atliekamas turto areštas, tampa galutinis ir įgyja *res judicata* galią dėl to, kad vartotojas, būdamas skolininkas, jo neapskundžia per nustatytą terminą. Taigi neužginčijus mokėjimo įsakymo laikoma, kad sutarties, kuria remiantis buvo išduotas šis įsakymas, sąlygų nesąžiningumui taikoma numanoma *res judicata* galia, t. y. numanomai taikomas *res judicata*. Be to, nacionalinės teisės aktuose nustatyta, kad įsakymą išduodantis teismas gali *ex officio* nagrinėti galimą sutarčių sąlygų nesąžiningumą, o jeigu vartotojas pareiškia prieštaravimą, šių sąlygų nesąžiningumą *ex officio* taip pat gali peržiūrėti tokį prieštaravimą nagrinėjantis teismas. Vis dėlto matyti, kad šiose bylose nustatyta, jog teismai išdavė mokėjimo įsakymus, kurių vartotojai neapskundė, ir nėra jokių duomenų, kad tuomet buvo nagrinėtas sąlygų nesąžiningumas.

45. Taigi man atrodo, kad į šiuos du klausimus galima atsakyti kartu, nes jie iškelti dėl bendro pagrindinio aspekto, t. y. nacionalinės teisės aktų, pagal kuriuos vykdančiajam teismui neleidžiama nagrinėti sutarties, kuria grindžiamas mokėjimo įsakymas, sąlygų nesąžiningumo dėl šio įsakymo įgytos numanomos *res judicata* galios, atitikties Sąjungos teisei.

46. Siekdamas atsakyti į šiuos klausimus pirmiausia aptarsiu bendrovės BDB argumentus dėl byloje C-831/19 pateikto klausimo priimtinumo (A dalis). Toliau nagrinėdamas bylų C-693/19 ir C-831/19 esmę pateiksiu keletą pirminių pastabų dėl to, kad byloje C-831/19 ZW pavėluotai sužinojo apie savo, kaip vartotojos, statusą, ir dėl galimos Chartijos 47 straipsnio reikšmės šiame kontekste (B dalis). Vėliau išnagrinėsiu Teisingumo Teismo jurisprudenciją dėl nacionalinių teismų *ex officio* atliekamos nesąžiningų sąlygų peržiūros pagal Direktyvą 93/13 (C dalis) ir šioje jurisprudencijoje pateiktų principų taikymą nagrinėjamų bylų aplinkybėmis (D dalis).

47. Remdamasis šia analize dariau išvadą, kad byloje C-831/19 pateiktas prejudicinis klausimas yra priimtinas, o pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį, aiškinamas atsižvelgiant į veiksmingumo principą, draudžiami tokie nacionalinės teisės aktai kaip šiuo atveju nagrinėjamieji.

A. Dėl byloje C-831/19 pateikto klausimo priimtinumo

48. Kaip savo argumentuose teigia BDB, byloje C-831/19 pateiktas prejudicinis klausimas yra nepriimtinas, nes ZW negali būti laikoma vartotoja, taigi Direktyva 93/13 netaikytina.

49. Manau, kad šiuos argumentus reikėtų atmesti.

50. Matyti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo jurisprudenciją, gali ZW laikyti vartotoja.

51. Reikėtų prisiminti, kad, kaip nurodyta Direktyvos 93/13 dešimtoje konstatuojamojoje dalyje, joje nustatytos vienodos teisės normos dėl nesąžiningų sąlygų taikomos „visoms <…> sutartims“, su vartotojais sudaromoms pardavėjų ar tiekėjų, kaip šie apibrėžti minėtos direktyvos 2 straipsnio b ir c punktuose[10]. Pagal jos 2 straipsnio b punktą vartotojas yra bet kuris fizinis asmuo, kuris sutartyse, kurioms taikoma ši direktyva, veikia siekdamas tikslų, nesusijusių su jo verslu, prekyba

[10] Žr. 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimą *Asbeek Brusse ir de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341, 29 punktas) ir 2017 m. balandžio 27 d. Nutartį *Bachman* (C-535/16, neskelbtas rink., EU:C:2017:321, 32 punktas).

ar profesija[11]. Taigi sutartys, kurioms taikoma Direktyva 93/13, joje apibrėžiamos remiantis jas sudarančių asmenų statusu[12]. Plati sąvokos „vartotojas“ apibrėžtis leidžia užtikrinti pagal Direktyvą 93/13 suteikiamą apsaugą visiems fiziniams asmenims, kurie yra mažiau palankioje padėtyje, palyginti su pardavėju ar tiekėju[13].

52. Šiuo klausimu 2015 m. lapkričio 19 d. Nutartyje *Tarcău*[14] ir 2016 m. rugsėjo 14 d. Nutartyje *Dumitraş*[15] Teisingumo Teismas nusprendė, kad Direktyva 93/13 taikoma laidavimo sutarčiai, sudarytai fizinio asmens su kredito įstaiga siekiant užtikrinti įsipareigojimų, kuriuos pagal kredito sutartį prisiėmė komercinė bendrovė šiai įstaigai, įvykdymą, jei šis fizinis asmuo veikė siekdamas tikslų, kurie nesusiję su profesine veikla, ir jo su minėta bendrove nesieja jokie funkcinio pobūdžio ryšiai. Taigi nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į visas aplinkybes ir įrodymus, turi nustatyti, ar šis asmuo veikė vykdydamas savo profesinę veiklą, ar dėl funkcinių ryšių su šia bendrove, pavyzdžiui, ją valdė arba reikšmingai dalyvavo valdant jos įstatinį kapitalą, ar jis veikė siekdamas privačių tikslų.

53. Šiuo atveju, kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ZW gali būti laikoma vartotoja, nes tuo metu, kai buvo sudarytos laidavimo sutartys su BDB ir kitais kreditoriais, ZW neveikė vykdydama savo profesinę veiklą ir neturėjo jokių funkcinių ryšių su *Bimecar Trade*. Iš tiesų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad atsižvelgiant į ZW vykdymo procese pateiktus dokumentus, kaip matyti iš šios išvados 26 punkto, ZW 22 % *Bimecar Trade* akcijų įgijo 2013 m. sausio 31 d., o ZW laidavimo sutartys su visais kreditoriais sudarytos anksčiau; taip pat ir BDB gautas mokėjimo įsakymas yra išduotas anksčiau, nei ZW įgijo šias akcijas. Be to, kaip teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ZW nuo 1976 m. siejo darbo santykiai su kita bendrove ir tuo metu, kai buvo sudarytos laidavimo sutartys, ZW *Bimecar Trade* neužėmė jokių vadovaujamų pareigų.

54. Dėl šių priežasčių, atsižvelgiant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo patvirtinimą, ZW turėtų būti laikoma vartotoja pagal Direktyvą 93/13, todėl ši direktyva taikytina pagrindinėje byloje.

55. Taigi, mano nuomone, byloje C-831/19 pateiktas prejudicinis klausimas yra priimtinas.

B. Pirminės pastabos

1. Pavėluotas sužinojimas apie vartotojo statusą byloje C-831/19

56. Pažymėtina, kad antrajame byloje C-831/19 pateiktame klausime yra papildomas elementas, kylantis iš faktinės aplinkybės, kad tuo metu, kai mokėjimo įsakymas, kuriuo buvo grindžiamas vykdymo procesas, įgijo *res judicata* galią, ZW, kaip laiduotoja, tikriausiai negalėjo žinoti apie savo, kaip vartotojos, statusą, taigi įsakymo apskundimo laikotarpiu negalėjo remtis sutarčių sąlygų nesąžiningumu. Šiuo klausimu nemanau, kad šioje byloje yra reikšminga ta faktinė aplinkybė, jog, kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir ZW (žr.

[11] Žr. 2020 m. balandžio 2 d. Sprendimą *Condominio di Milano, via Meda* (C-329/19, EU:C:2020:263, 24 punktas) ir 2020 m. liepos 9 d. Sprendimą *Raiffeisen Bank ir BRD Groupe Societé Générale* (C-698/18 ir C-699/18, EU:C:2020:537, 70 punktas).

[12] Žr. 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimą *Asbeek Brusse ir de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341, 30 punktas) ir 2015 m. rugsėjo 3 d. Sprendimą *Costea* (C-110/14, EU:C:2015:538, 17 punktas).

[13] Žr. 2019 m. kovo 21 d. Sprendimą *Pouvin ir Dijoux* (C-590/17, EU:C:2019:232, 28 punktas).

[14] C-74/15, EU:C:2015:772, visų pirma 26–30 punktai.

[15] C-534/15, EU:C:2016:700, visų pirma 31–34 punktai.

šios išvados 29 ir 35 punktus), tuo metu, kai buvo išduotas mokėjimo įsakymas ir vartotojas galėjo šį įsakymą apskųsti, dar nebuvo suformuota Sąjungos ir nacionalinė jurisprudencija, pagal kurią laiduotojai pripažįstami vartotojais pagal Direktyvą 93/13.

57. Iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos matyti (žr. šios išvados 63 punktą), kad Direktyva 93/13 reikalaujama, jog nacionalinis teismas *ex officio* atliktų nesąžiningų sąlygų peržiūrą, ir, kaip nurodo Komisija, teisminės nesąžiningų sąlygų peržiūros pagal šią direktyvą negali atstoti vien šalies, pvz., vartotojo, pateiktas prašymas. Iš tiesų tuo, kad vartotojas pavėluotai sužino apie savo statusą, pagrindžiamas tokios pareigos egzistavimas minėtoje jurisprudencijoje. Be to, kaip nurodo Ispanijos ir Italijos vyriausybės bei Komisija, iš Direktyvos 93/13 nuostatų, visų pirma jos dešimtos konstatuojamosios dalies, aišku, kad ji taikoma „visoms sutartims“ (žr. šios išvados 51 punktą), ir niekas negalėjo užkirsti kelio kompetentingam teismui, kuris galėjo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nagrinėti sutarčių sąlygų nesąžiningumą.

2. Galima Chartijos 47 straipsnio reikšmė

58. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo pateiktuose klausimuose taip pat klausia, ar nagrinėjamieji nacionalinės teisės aktai atitinka Chartijos 47 straipsnį. Reikia priminti, kad šioje nuostatoje, kurioje dar kartą patvirtintas veiksmingos teisminės apsaugos principas, įtvirtinta, jog bet kuris asmuo, kurio teisės ir laisvės, garantuojamos Sąjungos teisės, buvo pažeistos, turi teisę į veiksmingą jų gynimą teisme [16]. Nėra jokio ginčo dėl Chartijos 47 straipsnio taikymo šiose bylose. Mano nuomone, kaip nurodo Italijos Respublika, jo taikymo sritį pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį apibrėžia Direktyva 93/13 [17].

59. Pažymėtina, kad Teisingumo Teismo jurisprudencijoje dėl Direktyvos 93/13 nustatytas ypatingas Chartijos 47 straipsnio ir veiksmingumo principo ryšys, kuriuo taip pat įgyvendinama valstybių narių pareiga užtikrinti Sąjungos teise grindžiamą teisminę apsaugą (žr. šios išvados 65 punktą) [18]. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybių narių pareiga užtikrinti iš Direktyvos 93/13 kylančių asmenų teisių, nukreiptų prieš nesąžiningų sąlygų naudojimą, veiksmingumą reiškia ir veiksmingos teisminės gynybos reikalavimą, taip pat užtikrinamą Chartijos 47 straipsniu, kuris visų pirma taikomas detalioms procesinėms taisyklėms, susijusioms su tokiais ieškiniais [19].

60. Be to, kaip matyti iš ligšiolinės Teisingumo Teismo jurisprudencijos dėl Direktyvos 93/13, kai sprendžiamas klausimas dėl nacionalinių procedūrinių taisyklių ir šios direktyvos reikalavimų atitikties, Chartijos 47 straipsnis dauguma atvejų veiksmingumo principo atžvilgiu atlieka antraeilį ar papildomą vaidmenį. Pavyzdžiui, šiame kontekste Chartijos 47 straipsniu remiamasi kalbant apie klausimus, susijusius su prieiga prie veiksmingų teisių gynimo būdų, kad asmenys

[16] Žr. 2021 m. balandžio 20 d. Sprendimą *Repubblika* (C-896/19, EU:C:2021:311, 40 punktas).

[17] Žr. 2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimą *Kušionová* (C-34/13, EU:C:2014:2189, 47 punktas); taip pat žr. generalinio advokato M. Szpunar išvadą byloje *Finanmadrid EFC* (C-49/14, EU:C:2015:746, 83 ir 84 punktai).

[18] Šiuo klausimu žr. generalinio advokato M. Szpunar išvadą byloje *Finanmadrid EFC* (C-49/14, EU:C:2015:746, 85–97 punktai). Taip pat žr., pvz., A. van Duin „Metamorphosis? The Role of Article 47 of the ES Charter of Fundamental Rights in Cases Concerning National Remedies and Procedures under Directive 93/13/EEC“, *Journal of European Consumer and Market Law*, 6 t., 2017, 190–198 p.

[19] Žr. 2021 m. birželio 10 d. Sprendimą *VB ir kt.* (C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 29 punktas).

galėtų pasinaudoti Direktyva 93/13 grindžiamomis teisėmis[20], taip pat klausimus, susijusius su teisingu teismu, pavyzdžiui, šalių lygiateisiškumo ir *audi alteram partem* principais teisminio nagrinėjimo kontekste, kai sprendžiama dėl sutarčių sąlygų teisėtumo pagal šią direktyvą[21].

61. Šiose bylose neginčijama aplinkybė, kad, kaip teigia Italijos vyriausybė, aptariamiems vartotojams buvo suteikta galimybė pasinaudoti veiksmingais Direktyva 93/13 suteiktų teisių gynimo būdais. Be to, kaip nurodo Komisija, klausimai yra keliami ne dėl vykdančiojo teismo nešališkumo[22], bet veikiau dėl galimybės šiam teismui nagrinėti sutarčių sąlygų, dėl kurių, kaip galima manyti, numanomai nuspręsta *res judicata* galią įgijusiu teismo sprendimu, nesąžiningumą. Taigi šiomis aplinkybėmis, nepaisant, kai reikia, galimo Chartijos 47 straipsnio taikymo, šios bylos turi būti laikomos iš esmės susijusiomis su Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalimi ir 7 straipsnio 1 dalimi, šias nuostatas aiškinant atsižvelgiant į veiksmingumo principą.

C. Susijusi Teisingumo Teismo jurisprudencija dėl nesąžiningų sąlygų ex officio nagrinėjimo nacionaliniuose teismuose

62. Pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį reikalaujama, kad valstybės narės nustatytų, jog su vartotoju sudaromoje sutartyje naudojamos nesąžiningos sąlygos nebūtų privalomos vartotojui[23]. Pagal šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalį, kartu su jos 24 konstatuojamąja dalimi, valstybės narės įpareigojamos numatyti pakankamas ir veiksmingas priemones, užkertančias kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui su vartotojais sudaromose sutartyse[24]. Nors dėl šių nuostatų suformuota gausi jurisprudencija, išvardysiu šioje jurisprudencijoje suformuluotus taikytinus principus, susijusius su nacionalinio teismo pareigos *ex officio* nagrinėti sutarčių sąlygų nesąžiningumą egzistavimu ir jos mastu, kurie labiausiai siejasi su mano atliekama šių bylų analize.

1. Nacionalinio teismo pareigos nagrinėti ex officio egzistavimas

63. Pagal suformuotą jurisprudenciją Direktyvoje 93/13 nustatyta apsaugos sistema pagrįsta idėja, kad vartotojas yra silpnesnėje padėtyje nei pardavėjas ar tiekėjas, atsižvelgiant tiek į derybines galias, tiek į turimos informacijos lygį, todėl jis priverstas sutikti su pardavėjo ar tiekėjo iš anksto parengtomis sąlygomis ir negali daryti įtakos jų turiniui[25]. Tam, kad būtų užtikrinta apsauga, kurios siekiama Direktyva 93/13, tarp vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo egzistuojanti nelygybė gali

[20] Žr., *inter alia*, 2013 m. kovo 14 d. Sprendimą *Aziz* (C-415/11, EU:C:2013:164, visų pirma 59 punktas), 2014 m. rugsėjo 10 d. Sprendimą *Kušionová* (C-34/13, EU:C:2014:2189, visų pirma 45, 47 ir 66 punktai) ir 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Biuro podróży „Partner“* (C-119/15, EU:C:2016:987, 23–47 punktai); palyginti su 2014 m. vasario 27 d. Sprendimu *Pohotovosť* (C-470/12, EU:C:2014:101, 36–57 punktai).

[21] Žr., *inter alia*, 2013 m. vasario 21 d. Sprendimą *Banif Plus Bank* (C-472/11, EU:C:2013:88, 29–36 punktai), 2014 m. liepos 17 d. Sprendimą *Sánchez Morcillo ir Abril García* (C-169/14, EU:C:2014:2099, 21–51 punktai) ir 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimą *Rzecznik Praw Obywatelskich* (C-19/20, EU:C:2021:341, 91–99 punktai), palyginti su 2015 m. liepos 16 d. Nutartimi *Sánchez Morcillo ir Abril García* (C-539/14, EU:C:2015:508, 23–50 punktai).

[22] Vertėtų pažymėti, kad dėl tos aplinkybės, jog nacionalinis teismas *ex officio* nagrinėja galimą sutarties sąlygų nesąžiningumą ir informuoja vartotoją apie galimybę ginti savo teises pagal Direktyvą 93/13, savaime nesumenksta to teismo nešališkumas, nes teismas neparemia kurios nors šalies, o vykdo nacionaliniais ir Sąjungos teisės aktais jam priskirtas funkcijas. Šiuo klausimu žr. A. Beka *The Active Role of Courts in Consumer Litigation: Applying ES Law of the National Courts' Own Motion*, Intersentia, 2018, p. 140–141.

[23] Žr. 2021 m. sausio 27 d. Sprendimą *Dexia Nederland* (C-229/19 ir C-289/19, EU:C:2021:68, 57 punktas). Taip pat žr. Direktyvos 93/13 21 konstatuojamąją dalį. Kaip pripažino Teisingumo Teismas, Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis yra imperatyvi nuostata, kuria formalią pusiausvyrą, sutartimi nustatytą tarp sutarties šalių teisių ir pareigų, siekiama pakeisti realia pusiausvyra, galinčia atkurti šių sutarties šalių lygybę. Žr. 2020 m. kovo 11 d. Sprendimą *Lintner* (C-511/17, EU:C:2020:188, 24 punktas).

[24] Žr. 2020 m. liepos 9 d. Sprendimą *Raiffeisen Bank ir BRD Groupe Societé Générale* (C-698/18 ir C-699/18, EU:C:2020:537, 52 punktas).

[25] Žr. 2000 m. birželio 27 d. Sprendimą *Océano Grupo Editorial ir Salvat Editores* (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, 25 punktas) ir 2019 m. kovo 26 d. Sprendimą *Abanca Corporación Bancaria ir Bankia* (C-70/17 ir C-179/17, EU:C:2019:250, 49 punktas).

būti kompensuota tik aktyviais ne sutarties šalių veiksmais [26]. Taigi, atsižvelgiant į viešojo intereso, kuriuo paremta pagal Direktyvą 93/13 vartotojams užtikrinama apsauga, pobūdį ir svarbą, nacionalinis teismas turi savo iniciatyva įvertinti sutarties sąlygos nesąžiningumą ir taip kompensuoti disbalansą tarp vartotojo ir pardavėjo ar tiekėjo, kai jam žinomos šiuo tikslu reikalingos teisinės ir faktinės aplinkybės [27].

2. Nacionalinio teismo pareigos nagrinėti ex officio mastas

64. Pagal lygiai taip pat nuoseklią jurisprudenciją Direktyvoje 93/13 valstybėms narėms įtvirtinta pareiga numatyti mechanizmą, užtikrinantį galimybę patikrinti bet kurios atskirai neaptartos sutarties sąlygos galimą nesąžiningumą [28]. Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad tarp pardavėjo ar tiekėjo ir vartotojo pagal nacionalinę teisę vykstančių procedūrų specifinis pobūdis negali daryti poveikio teisinei apsaugai, kurią vartotojai turi turėti pagal Direktyvos 93/13 nuostatas [29].

65. Nors Teisingumo Teismas jau keliais aspektais ir atsižvelgdamas į Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje ir 7 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus apibūdino, kaip konkrečiai nacionalinis teismas turi užtikrinti šia direktyva vartotojams suteikiamų teisių apsaugą, iš esmės Sąjungos teisėje procedūros, taikomos nagrinėjant tariamai nesąžiningas sutarties sąlygas, yra nesuderintos, todėl kiekviena valstybė narė jas nustato savo teisės sistemoje, jeigu ji nėra mažiau palanki nei reglamentuojančioji panašias situacijas, kurioms taikoma vidaus teisė (lygiavertiškumo principas), ir dėl jos neturi tapti praktiškai neįmanoma ar pernelyg sudėtinga pasinaudoti pagal Sąjungos teisę vartotojams suteiktomis teisėmis (veiksmingumo principas) [30].

66. Kalbant apie veiksmingumo principą, pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją kiekvieną atvejį, kai kyla klausimas, ar dėl nacionalinės procesinės teisės nuostatos Sąjungos teisės taikymas tampa neįmanomas arba pernelyg sudėtingas, reikia nagrinėti atsižvelgiant bendrai į šios nuostatos svarbą visame procese, į proceso eigą ir jo ypatumus įvairiuose nacionaliniuose teismuose, o prireikus reikia atsižvelgti ir į nacionalinę teismų sistemą pagrindžiančius principus, pavyzdžiui, teisės į gynybą apsaugą, teisinio saugumo ir sklandaus proceso principus [31]. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad remiantis veiksmingumo principu negali būti reikalaujama, kad būtų kompensuotas visiškas atitinkamo vartotojo pasyvumas [32].

67. Konkrečiai kalbant, Teisingumo Teismas nusprendė, kad veiksminga apsauga, kuri suteikiama vartotojams pagal Direktyvą 93/13, gali būti užtikrinta tik tuo atveju, jeigu pagal nacionalinę procedūrų sistemą teismui vykdant mokėjimo įsakymo išdavimo procesą ar su mokėjimo įsakymu susijusio vykdymo procesą leidžiama savo iniciatyva patikrinti, ar sutarties sąlygos yra nesąžiningos [33]. Taigi, kai teismas negali *ex officio* patikrinti galimai nesąžiningo nagrinėjamos sutarties sąlygų pobūdžio su mokėjimo įsakymu susijusiame vykdymo procese, nacionalinės

[26] Žr. 2010 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *VB Pénzügyi Lízing* (C-137/08, EU:C:2010:659, 48 punktas) ir 2020 m. kovo 11 d. Sprendimą *Lintner* (C-511/17, EU:C:2020:188, 25 punktas).

[27] Žr. 2009 m. birželio 4 d. Sprendimą *Pannon GSM* (C-243/08, EU:C:2009:350, 31 ir 32 punktai) ir 2020 m. birželio 4 d. Sprendimą *Kancelaria Medius* (C-495/19, EU:C:2020:431, 37 punktas).

[28] Žr. 2020 m. kovo 3 d. Sprendimą *Gómez del Moral Guasch* (C-125/18, EU:C:2020:138, 44 punktas).

[29] Žr. 2016 m. balandžio 21 d. Sprendimą *Radlinger ir Radlingerová* (C-377/14, EU:C:2016:283, 50 punktas).

[30] Žr. 2019 m. birželio 26 d. Sprendimą *Kuhar* (C-407/18, EU:C:2019:537, 45 ir 46 punktai).

[31] Žr. 2021 m. balandžio 22 d. Sprendimą *PROFI CREDIT Slovakia* (C-485/19, EU:C:2021:313, 53 punktas).

[32] Žr. 2015 m. spalio 1 d. Sprendimą *ERSTE Bank Hungary* (C-32/14, EU:C:2015:637, 62 punktas).

[33] Žr. 2018 m. rugsėjo 13 d. Sprendimą *Profi Credit Polska* (C-176/17, EU:C:2018:711, 44 punktas).

teisės aktai turi būti laikomi galinčiais pakenkti Direktyva 93/13 siekiamos apsaugos veiksmingumui, jeigu jie nenumato tokios *ex officio* kontrolės išduodant įsakymą arba jei tokia kontrolė yra numatyta tik tada, kai pateikiami prieštaravimai dėl išduoto įsakymo, ir yra didelė rizika, kad atitinkami vartotojai nepateiks reikalaujamo prieštaravimo [34]. Taigi pagal Direktyvą 93/13 draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kurios leidžia išduoti mokėjimo įsakymą, nors per visą procedūrą vartotojui nėra užtikrinama, kad teismas patikrins, ar nagrinėjamoje sutartyje nėra nesąžiningų sąlygų [35].

68. Be to, Teisingumo Teismas yra pripažinęs, kad vartotojo apsauga nėra absoliuti ir kad Sąjungos teisė nenustato nacionaliniam teismui pareigos netaikyti vidaus proceso teisės normų, suteikiančių sprendimui *res judicata* galią, net jei tai leistų pašalinti Direktyvoje 93/13 įtvirtintos nuostatos, nepaisant jos pobūdžio, pažeidimą [36]. Iš tiesų Teisingumo Teismas pabrėžė *res judicata* galios principo svarbą tiek Sąjungos, tiek nacionalinės teisės sistemose ir pažymėjo, kad, siekiant užtikrinti teisės ir teisinių santykių stabilumą ir gerą teisingumo vykdymą, teismų sprendimai, kurie, išnaudojus visas galimas teisių gynimo priemones arba pasibaigus naudojimosi jomis numatytiems terminams, tampa galutiniai, nebegali būti ginčijami [37]. Be to, remiantis teisinio saugumo sumetimais, ieškiniui pareikšti nustatomi pagrįsti naikinamieji terminai yra suderinami su Sąjungos teise [38]. Vis dėlto nacionalinės teisės aktai negali iš esmės pažeisti Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalimi vartotojams suteiktos teisės nebūti saistomiems nesąžiningų sąlygų [39].

69. Reikėtų pažymėti, kad 2009 m. spalio 6 d. Sprendime *Asturcom Telecomunicaciones* [40] Teisingumo Teismas konkrečiai nusprendė, kad nacionalinės taisyklės, nustatančios dviejų mėnesių terminą, kuriam pasibaigus ir nesant pareikšto ieškinio dėl panaikinimo arbitražo sprendimas tampa galutinis ir įgyja *res judicata* galią, atitiko veiksmingumo principą, ir pažymėjo, kad šis principas negali būti aiškinamas taip plačiai, kad būtų kompensuotas visiškas vartotojo, kuris neinicijavo jokio proceso savo teisėms apginti, pasyvumas.

70. Atvirkščiai, 2016 m. vasario 18 d. Sprendime *Finanmadrid EFC* [41] Teisingumo Teismas nusprendė, kad nacionalinės teisės nuostatos, kuriose nustatytas *res judicata* principas mokėjimo įsakymų procedūros kontekste, prieštaravo veiksmingumo principui, nes institucijos sprendimas, kuriuo užbaigiama mokėjimo įsakymo procedūra, įgijo *res judicata* galią, todėl vykdymo etape nebebuvo įmanoma patikrinti nesąžiningų sąlygų vien dėl to, kad vartotojas nepareiškė prieštaravimo dėl mokėjimo įsakymo per tam skirtą terminą, ir egzistavo didelė rizika, kad vartotojas to nepadarys.

71. Taip pat reikėtų aiškiai pažymėti, kad 2017 m. sausio 26 d. Sprendime *Banco Primus* [42], kuris buvo priimtas per hipotekos vykdymo procesą vartotojo pareikšto prieštaravimo kontekste, Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagal Direktyvą 93/13 nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriomis teismui užkertamas kelias savo iniciatyva nagrinėti sąlygų nesąžiningumą, kai dėl visų sutarties sąlygų teisėtumo pagal minėtą direktyvą jau buvo priimtas galutinis

34 Žr. 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Danko ir Danková* (C-448/17, EU:C:2018:745, 46 punktas ir rezoliucinės dalies 2 punktas).

35 Žr. 2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimą *Danko ir Danková* (C-448/17, EU:C:2018:745, 49 punktas).

36 Žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Gutiérrez Naranjo ir kt.* (C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980, 68 punktas).

37 Žr. 2017 m. sausio 26 d. Sprendimą *Banco Primus* (C-421/14, EU:C:2017:60, 46 punktas).

38 Žr. 2021 m. balandžio 22 d. Sprendimą *PROFI CREDIT Slovakia* (C-485/19, EU:C:2021:313, 57 punktas).

39 Žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Gutiérrez Naranjo ir kt.* (C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980, 71 punktas).

40 C-40/08, EU:C:2009:615, 34–48 punktai.

41 C-49/14, EU:C:2016:98, 45–55 punktai.

42 Žr. 2017 m sausio 26 d. sprendimą (C-421/14, EU:C:2017:60, 49–54 punktai).

sprendimas, turintis *res judicata* galią. Vis dėto, kaip teigia Teisingumo Teismas, kai per ankstesnį ginčijamos sutarties patikrinimą, kuris užbaigtas sprendimu, įgijusiu *res judicata* galią, vienos ar kelių šios sutarties sąlygų galimas nesąžiningumas nebuvo išnagrinėtas, Direktyva 93/13 reikalaujama, kad nacionalinis teismas, į kurį vadovaudamasis teisės aktų nustatytais reikalavimais kreipėsi vartotojas pateikdamas prieštaravimą, savo iniciatyva ar šalių prašymu įvertintų, jei tik jam žinomos šiuo tikslu reikalingos teisinės ir faktinės aplinkybės, šių sąlygų nesąžiningumą. Nesant tokios kontrolės, vartotojų apsauga pagal šią direktyvą būtų nevisiška ir nepakankama.

72. Taigi iš pirmiau nurodytos jurisprudencijos darytina išvada, kad pagal Direktyvą 93/13 nereikalaujama, kad valstybės narės nustatytų tam tikrą teisminei nesąžiningų sąlygų peržiūrai skirtos procedūrinės sistemos modelį, jeigu jos įgyvendina joms Sąjungos teisėje nustatytas pareigas, visų pirma lygiavertiškumo ir veiksmingumo principus, tokiu būdu užtikrindamos, kad nacionaliniai teismai, neatsižvelgiant į procedūrą, įvertintų sutarčių sąlygų nesąžiningumą. Iš esmės šį vertinimą *ex officio* turi atlikti arba pirmasis, arba antrasis procese dalyvaujantis teismas, į kurį kreiptasi dėl priverstinio vykdymo arba dėl bylos nagrinėjimo iš esmės, ir tai gali inicijuoti vartotojas, jeigu nėra didelės rizikos, kad vartotojas nepasinaudos tam tikru procedūriniu keliu, taip užkertant galimybę atlikti nesąžiningų sąlygų vertinimą pagal Direktyvą 93/13.

73. Be to, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, nors vartotojų apsauga nėra absoliuti, toks nėra ir *res judicata* principas. Kaip matyti iš šios išvados 69–71 punktuose nurodytų sprendimų, Teisingumo Teismas išlaiko subalansuotą nuomonę dėl nacionalinių *res judicata* įgyvendinančių taisyklių ir Direktyvos 93/13 santykio, kartu užtikrindamas, kad tokios taisyklės neprieštarautų šia direktyva nustatytai vartotojų apsaugos sistemai. Visų pirma, nors Sprendime *Banco Primus* tiesiogiai nekalbama apie numanomą *res judicata* galią, tai, kad Teisingumo Teismas akcentuoja būtinybę *res judicata* galią turinčiame sprendime aiškiai įvertinti sutarčių sąlygų nesąžiningumą, pagrindžia nuomonę, jog tokios nacionalinės teisės nuostatos kaip nagrinėjamosios prieštarauja Direktyvai 93/13. Prie šio sprendimo dar sugrįšiu vėliau savo analizėje (žr. šios išvados 81 punktą).

74. Taigi šių bylų aplinkybes reikia išnagrinėti atsižvelgiant į minėtus Teisingumo Teismo suformuluotus principus.

D. Teisingumo Teismo suformuluotų principų taikymas nagrinėjamų bylų aplinkybėms

75. Kaip nurodyta šios išvados 42 ir 44 punktuose, šiose bylose nagrinėjamose nacionalinės teisės nuostatose nustatyta, kad priverstinio vykdymo procesą dėl mokėjimo įsakymų, kurie yra neapskųsti ir tapę *res judicata*, vykdančiam teismui neleidžiama peržiūrėti sprendimo dėl mokėjimo įsakymo turinio ir nei savo iniciatyva, nei vartotojo prašymu nagrinėti sutarčių sąlygų nesąžiningumo klausimo, atsižvelgiant į to sprendimo įgytą numanomą *res judicata* galią.

76. Pirmiausia pažymėtina, kad, priešingai, nei teigiama Komisijos argumentuose, jog šios bylos yra susijusios su senaties terminu, o ne su *res judicata* principu, iš nutarčių dėl prejudicinio sprendimo matyti, kad prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, jog mokėjimo įsakymai, dėl kurių atliekamas vykdymo procesas, turi *res judicata* galią. Remiantis suformuota jurisprudencija, nacionalinės teisės aiškinimas ir taikymas priklauso tik nacionalinio teismo jurisdikcijai [43].

[43] Žr. 2020 m. liepos 9 d. Sprendimą *Raiffeisen Bank ir BRD Groupe Societé Générale* (C-698/18 ir C-699/18, EU:C:2020:537, 46 punktas).

77. Be to, šiose bylose nėra požymių, kad galėtų kilti abejonių dėl lygiavertiškumo principo. Matyti, kad, kaip teigia Italijos vyriausybė, nacionalinės teisės aktais vykdančiajam teismui neleidžiama nagrinėti klausimų, kurie laikomi išspręstais *res judicata* galią turinčiu sprendimu dėl mokėjimo įsakymo, net jeigu tai susiję su vidaus viešosios tvarkos taisyklių pažeidimu (žr. šios išvados 38 punktą).

78. Taip pat pažymėtina, kad, priešingai, nei tvirtina Komisija, Italijos vyriausybė atmeta galimybę, kad byloje C-693/19 nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos galėtų būti aiškinamos kaip atitinkančios Direktyvą 93/13 ir kad vykdantysis teismas galėtų nagrinėti su pertekliniais delspinigiais susijusios sąlygos nesąžiningumą (žr. šios išvados 38 ir 40 punktus). Taigi šį klausimą turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nustatytą reikalavimą nacionalinę teisę aiškinti pagal Sąjungos teisę [44].

79. Kiek tai susiję su klausimų esme, mano nuomone, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos gana aiškiai matyti, jog pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį, aiškinamas pagal veiksmingumo principą, nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos yra draudžiamos.

80. Šiuo klausimu manau, kad galima sutarčių sąlygų nesąžiningumo pagal Direktyvą 93/13 peržiūra turi būti atliekama nacionaliniam teismui pateikiant aiškų ir pakankamai motyvuotą vertinimą. Kaip matyti iš šių bylų aplinkybių, dėl nagrinėjamų nacionalinės teisės nuostatų susiklosto situacija, kai laikoma, kad dėl sutarčių sąlygų nesąžiningumo jau nuspręsta nagrinėjant bylos esmę net tuo atveju, kai nacionalinis teismas jų apskritai neaptarė. Mano nuomone, kaip nurodo Komisija, jeigu sprendime dėl mokėjimo įsakymo nepateikti motyvai dėl sutarčių sąlygų nesąžiningumo peržiūros, vartotojas negali suprasti ar išnagrinėti šio sprendimo priežasčių arba, kai taikytina, veiksmingai prieštarauti jo vykdymui. Be to, sprendimo negali priimti ir nacionalinis teismas, nagrinėjantis apeliacinį skundą. Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas yra aiškiai nurodęs, kad nesant veiksmingos peržiūros, ar sutarties sąlygos yra nesąžiningos, negali būti užtikrintos Direktyva 93/13 suteiktos teisės [45].

81. Tokį požiūrį taip pat partvirtina ir Sprendimas *Banco Primus* [46]. Kaip minėta šios išvados 71 punkte, Teisingumo Teismas nusprendė, kad su Direktyva 93/13 nesuderinamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias *res judicata* galia apima ir tas sąlygas, dėl kurių nacionalinis teismas nepriėmė galutinio sprendimo. Taigi Teisingumo Teismas daro prielaidą, kad jeigu nacionalinis teismas neišnagrinėjo konkrečių aktualių sutarties sąlygų nesąžiningumo, sudėtinga konstatuoti, jog pradėjo veikti *res judicata* principas [47].

82. Toks požiūris taip pat atitinka Direktyvos 93/13 siekiamus tikslus, kaip jie aiškinami Teisingumo Teismo jurisprudencijoje. Kaip nurodyta šios išvados 63 punkte, nacionalinio teismo pareiga dėl *ex officio* peržiūros pateisinama viešojo intereso, kuriuo grindžiama Direktyva 93/13 vartotojams suteikiama apsauga, pobūdžiu ir svarba. Taigi vykdantysis teismas privalo užtikrinti, kad ši apsauga būtų veiksminga, jeigu tai nebuvo padaryta ankstesnėje proceso stadijoje. Kitu atveju kiltų grėsmė, kad ši pagal Direktyvą 93/13 nacionaliniams teismams tenkanti pareiga prarastų savo turinį.

[44] Žr. 2020 m. birželio 4 d. Sprendimą *Kancelaria Medius* (C-495/19, EU:C:2020:431, 49–51 punktai).

[45] Žr. 2020 m. birželio 4 d. Sprendimą *Kancelaria Medius* (C-495/19, EU:C:2020:431, 35 punktas).

[46] Žr. 2017 m. sausio 26 d. sprendimą (C-421/14, EU:C:2017:60, 49–54 punktai).

[47] Šiuo klausimu žr. M. J. García-Valdecasas Dorrego, *Dialogue between the Spanish courts and the European Court of Justice regarding the judicial protection of consumers under Directive 93/13/EEC*, Association of Property and Business Registrars of Spain, 2018, 98–99 p.

83. Tai patvirtina šių bylų aplinkybės, iš kurių matyti, kad mokėjimo įsakymus išdavęs nacionalinis teismas neatliko *ex officio* nesąžiningų sąlygų peržiūros. Tiesa, kaip nurodė Vokietijos vyriausybė, remiantis šios išvados 67 punkte nurodyta Teisingumo Teismo jurisprudencija, valstybių narių kompetencijai priklauso nustatyti, ar tokia peržiūra atliekama išduodant mokėjimo įsakymą, ar šio įsakymo vykdymo procese; ir pagal Direktyvą 93/13 nereikalaujama, kad ji būtų atliekama abiejose stadijose. Vis dėlto tokia peržiūra vienoje ar kitoje stadijoje turi būti atlikta. Taigi, jeigu vykdančiajam teismui užkertamas kelias pirmą kartą įvertinti sąlygų nesąžiningumą vien dėl numanomos įsakymo *res judicata* galios, nesąžiningumas nebegali būti patikrintas jokioje proceso stadijoje.

84. Be to, matyti, kad toks požiūris atitinka Teisingumo Teismo jurisprudenciją, susijusią su *res judicata* principą įgyvendinančiais nacionalinės teisės aktais, kai netaikoma Direktyva 93/13. Tam tikruose sprendimuose [48] Teisingumo Teismas nepritarė, kad galutiniams sprendimams būtų suteikiama perteklinė apsauga pagal *res judicata*, kai tai stipriai trukdo veiksmingai taikyti Sąjungos teisę [49]. Be to, reikėtų pažymėti, kad 2018 m. spalio 17 d. Sprendime *Klohn* [50] Teisingumo Teismas nurodė, jog *res judicata* galia taikoma tik tiems teisiniams reikalavimams, dėl kurių teismas yra priėmęs sprendimą, taigi tai neužkerta kelio teismui vėliau nagrinėjant ginčą priimti sprendimą dėl tų teisinių aplinkybių, dėl kurių galutiniame sprendime nebuvo pateikta nuomonė. Taip pat ir savo jurisprudencijoje dėl *res judicata* taikymo Sąjungos teisėje Teisingumo Teismas nuosekliai nuspręsdavo, kad *res judicata* yra susijęs tik su faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis, kurios jau yra realiai arba neišvengiamai išnagrinėtos aptariamame teismo sprendime [51].

85. Atsižvelgiant į tai reikėtų konstatuoti, kad nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos prieštarauja veiksmingumo principui, nes dėl jų tampa neįmanoma ar ypač sudėtinga užtikrinti Direktyva 93/13 vartotojams suteikiamų teisių apsaugą.

86. Taigi dariau išvadą, kad pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį ir 7 straipsnio 1 dalį, aiškinamas atsižvelgiant į veiksmingumo principą, draudžiami tokie nacionalinės teisės aktai, kaip nagrinėjamieji pagrindinėje byloje.

VII. Išvada

87. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Tribunale di Milano* (Milano teismas, Italija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalis ir 7 straipsnio 1 dalis, atsižvelgiant į veiksmingumo principą, turi būti aiškinamos taip, kad jomis draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriais vykdančiajam teismui neleidžiama savo iniciatyva ar šalies prašymu nagrinėti sutarties, kuria remiantis išduotas *res judicata* tapęs mokėjimo įsakymas, sąlygų nesąžiningumo, jeigu nebuvo pateiktas aiškus ir pakankamai motyvuotas tų sąlygų įvertinimas pagal šią direktyvą.

[48] Žr., *inter alia*, 2009 m. rugsėjo 3 d. Sprendimą *Fallimento Olimpiclub* (C-2/08, EU:C:2009:506, 29–32 punktai), 2020 m. balandžio 2 d. Sprendimą *CRPNPAC ir Vueling Airlines* (C-370/17 ir C-37/18, EU:C:2020:260, 94–96 punktai) ir 2020 m. liepos 16 d. Sprendimą *UR (Advokatų apmokestinimas PVM)* (C-424/19, EU:C:2020:581, 31–34 punktai).

[49] Šiuo klausimu žr. A. Turmo „National *Res judicata* in the European Union: Revisiting the Tension Between the Temptation of Effectiveness and the Acknowledgement of Domestic Procedural Law“, *Common Market Law Review*, 58 t., 2021, 361–390, 375 p.

[50] C-167/17, EU:C:2018:833, 69 punktas.

[51] Žr. 2010 m. birželio 29 d. Sprendimą *Komisija prieš Liuksemburgą* (C-526/08, EU:C:2010:379, 27 punktas) ir 2019 m. sausio 31 d. Sprendimą *Islamic Republic of Iran Shipping Lines ir kt. prieš Tarybą* (C-225/17 P, EU:C:2019:82, 47 punktas).